

Studia Bezpieczeństwa Narodowego
Zeszyt 20 (2021)
ISSN 1508-5430, s. 65-76
DOI: 10.37055/sbn/146284

Instytut Bezpieczeństwa i Obronności
Wydział Bezpieczeństwa, Logistyki i Zarządzania
Wojskowa Akademia Techniczna
w Warszawie

National Security Studies
Volume 20 (2021)
ISSN 1508-5430, pp. 65-76
DOI: 10.37055/sbn/146284

Institute of Security and Defense
Faculty of Security, Logistics and Management
Military University of Technology
in Warsaw

TRUDNOŚCI DEFINICYJNE POJĘCIA BEZPIECZEŃSTWO WEWNĘTRZNE PAŃSTWA W POLSCE

DEFINING DIFFICULTIES OF THE CONCEPT OF INTERNAL SECURITY OF THE STATE IN POLAND

Iwona Lemiech

Wojskowa Akademia Techniczna

Abstrakt. Dychotomiczny podział bezpieczeństwa państwa na aspekt wewnętrzny oraz zewnętrzny jest jedną z podstawowych klasyfikacji bezpieczeństwa występujących w dyscyplinie, jaką są nauki o bezpieczeństwie. Dodatkowo, wskazana wyżej problematyka jest również bardzo istotna z perspektywy polskiego ustawodawstwa, w którym to występuje zarówno pojęcie bezpieczeństwa wewnętrznego, jak również stale mu towarzyszące pojęcie bezpieczeństwa zewnętrznego. Biorąc pod uwagę dwa czynniki, po pierwsze brak istnienia legalnej definicji obu wyżej wskazanych pojęć, po drugie zaś zauważone przez autora niniejszej pracy nieścisłości występujące w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie dotyczące wyżej wskazanych pojęć celem tegoż artykułu jest zaprezentowanie podstawowych trudności związanych z definiowaniem pierwszego z nich, a więc bezpieczeństwa wewnętrznego państwa w Polsce. Wybór ten nie jest przypadkowy, bowiem analizując problematykę bezpieczeństwa wewnętrznego oraz zewnętrznego można dostrzec znaczący prymat pierwszego ze słów nad drugim. Realizacja celu tegoż artykułu została dokonana w trój etapowym procesie. W pierwszej części artykułu podjęto próbę udzielenia odpowiedzi na pytanie dotyczące genezy powstania powyższej dychotomii bezpieczeństwa państwa. W drugiej części zwrócono uwagę na poprawność stworzonej dychotomii, jak również zaprezentowanie autorskiej koncepcji postrzegania obu pojęć stworzonej w oparciu o definicję terminów: bezpieczeństwo oraz państwo. Trzecia ostatnia część, została poświęcona analizie występujących w naukach o bezpieczeństwie sposobach definiowania bezpieczeństwa wewnętrznego oraz zewnętrznego pod względem ich poprawności. Wyniki z przeprowadzonego badania wykazały dwa podstawowe wnioski. Po pierwsze, pomimo braku poprawności przeprowadzenia analogii pomiędzy dychotomią zagrożeń oraz polityki bezpieczeństwa na możliwość dychotomicznego podziału pojęcia bezpieczeństwo w literaturze przedmiotu, możliwym jest stworzenie tego typu dychotomii. Po drugie, podstawową trudnością dotyczącą definiowania bezpieczeństwa wewnętrznego państwa w Polsce jest brak funkcjonowania w literaturze przedmiotu akceptowanej definicji bezpieczeństwa zewnętrznego, która z natury dychotomii, wyklucza możliwość akceptacji również definicji bezpieczeństwa wewnętrznego. **Słowa kluczowe:** bezpieczeństwo, państwo, bezpieczeństwo państwa, bezpieczeństwo wewnętrzne, bezpieczeństwo zewnętrzne

Abstract. The dichotomous division of state security into internal and external aspects is one of the basic classifications of security occurring in the discipline of security studies. In addition, the above-mentioned issue is also very important from the perspective of Polish legislation, in which there is both the concept of internal security and the concept of external security that constantly accompanies it. Taking into account two factors, firstly, the lack of a legal definition of both of the above-mentioned concepts, and secondly, the inaccuracies noted by the author of this work in the discipline of security science regarding the above-mentioned comprehensions, the purpose of this article is to present the basic difficulties related to defining the first of them, ie the internal security of the state in Poland. This choice is not accidental, because when analyzing the issues of internal and external security, one can see the significant primacy of the first word over the second. The implementation of the purpose of this article was made in a three-stage process. In the first part of the article, an attempt was made to answer the question concerning the genesis of the above-mentioned dichotomy of state security. In the second part, attention was paid to the correctness of the created dichotomy, as well as the presentation of the author's concept of perceiving both concepts created on the basis of the definition of the terms: security and the state. The third last part was devoted to the analysis of the ways of defining internal and external security in the discipline of security studies in terms of their correctness. The results of the study showed two basic conclusions. First of all, despite the lack of correctness of the analogy between the dichotomy of threats and security policy on the possibility of dichotomous division of the concept of security in the literature on the subject, it is possible to create this type of dichotomy. Secondly, the main difficulty in defining the internal security of the state in Poland is the lack of functioning in the literature of the subject of the accepted definition of external security, which, by its nature of dichotomy, excludes the possibility of accepting also the definition of internal security.

Keywords: security, state, state security, internal security, external security

Wprowadzenie

Pojęcie, jakim jest bezpieczeństwo wewnętrzne (szczególnie w kontekście podmiotu, jakim jest państwo) w warunkach polskich wykorzystywane jest w dwojaki sposób. Z jednej strony termin ten związany jest z dyscypliną naukową nauki o bezpieczeństwie. Z drugiej, sformułowanie to wykorzystywane jest również w ustawodawstwie, w tym między innymi w Konstytucji, a więc najważniejszym akcie prawnym obowiązującym w Polsce. W związku z powyższym wydaje się, że sposób definiowania tegoż wyżej wskazanego pojęcia powinien być jedną z ważniejszych kategorii badawczych. Niestety należy zauważyć, że termin ten: po pierwsze, jak dotychczas nie doczekał się swojej legalnej definicji; po drugie, różnorakie podejścia badaczy dyscypliny nauki o bezpieczeństwie do sposobu jego definiowania pozostawiają nadal wiele niejasności. Tym samym, artykuł ten poświęcony zostanie wyróżnieniu największych trudności, z jakimi współcześnie muszą zmagać się naukowcy, chcący zdefiniować termin bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Dodatkowo należy zaznaczyć, że wskazany w ramach niniejszego artykułu podmiot bezpieczeństwa, jakim jest państwo został użyty celowo i zastępuje kategorię bezpieczeństwa narodowego. Dzieje się tak, bowiem to właśnie państwo semantycznie posiada atrybuty (w tym element terytorium), które pozwalają na stworzenie dychotomii bezpieczeństwa wewnętrznego oraz zewnętrznego.

Geneza pojęcia bezpieczeństwo wewnętrzne państwa

We wstępie niniejszego artykułu zostało podkreślone, że współcześnie funkcjonujący termin, jakim jest bezpieczeństwo wewnętrzne używany jest w polskich warunkach w głównej mierze w dwóch obszarach. Pierwszym z nich jest dyscyplina naukowa, jaką są nauki o bezpieczeństwie. Drugą zaś, obszar ustawodawczy funkcjonowania państwa. Pomimo jednak pojawiania się w różnych aktach prawnych sformułowania „bezpieczeństwo wewnętrzne”, w tym również w najważniejszym akcie, jakim jest *Konstytucja RP*, pojęcie to nie doczekało się swojej legalnej definicji (Gierszewski 2013, s. 14). Dodatkowo sposób postrzegania tegoż terminu, występujący w ramach nauk o bezpieczeństwie, również posiada w swoim zakresie pewne luki, które uniemożliwiają pełną akceptację prezentowanego w literaturze podejścia do tegoż zagadnienia. Chcąc więc w ramach tegoż artykułu dostrzec i uwidocznic podstawowe trudności związane z definiowaniem pojęcia bezpieczeństwo wewnętrzne państwa koniecznym jest w pierwszej kolejności skupienie się na uzyskaniu odpowiedzi na pytanie związane z przyczyną, przez którą wskazane wyżej pojęcie powstało. Pragnąc więc określić powód pojawienia się terminu bezpieczeństwo wewnętrzne, warto na początku skupić się na pierwotnym znaczeniu samego pojęcia bezpieczeństwo.

Analizując literaturę przedmiotu w poszukiwaniu początków znaczenia pojęcia, jakim jest bezpieczeństwo można zauważyć, że termin ten pierwotnie był postrzegany w sposób antonimiczny, jako zaprzeczenie występowania zjawisk negatywnych – zagrożeń, a więc określany jako brak ich istnienia (Stańczyk 2017, s. 90). Ujmowana w powyższy sposób definicja bezpieczeństwa jest bardzo istotna, bowiem dzięki niej można zauważyć, że jeśli termin ten uzależniony był w swojej definicji od innego pojęcia (pojęcia zagrożeń), oznacza to, że kategoria, za pomocą której określane było znaczenie bezpieczeństwa dominowała pierwotnie nad wskazanym pojęciem. Tym samym, na podstawie pierwotnej definicji bezpieczeństwa można powiedzieć, że to kategoria zagrożeń była pierwotnie fundamentem badań nad bezpieczeństwem, nie zaś zjawisko to samo w sobie.

Istnienie jednak zjawiska, jakim jest zagrożenie jest również uwarunkowane pewną kategorią badawczą, a dokładnie podmiotem bezpieczeństwa. Skoro bowiem pod pojęciem zagrożeń kryją się wszelkie zjawiska mogące oddziaływać lub oddziałujące negatywnie (Nowak, Nowak 2015, s. 39), to tym samym muszą być one zawsze związane z podmiotem, będącym istotą tegoż oddziaływania (Polcikiewicz 2012, s. 41). W kolejnym kroku bardzo ważnym jest zauważenie, że pomimo iż współcześnie badania nad podmiotem bezpieczeństwa ukierunkowane są w pierwszej kolejności na indywidualną jednostkę ludzką (bowiem bezpieczeństwo jest podstawową potrzebą każdego organizmu żywego (Stańczyk, 2017, s. 202), następnie zaś na grupy ludzi sformalizowane oraz niesformalizowane (Jarmoszko 2015, s. 41-42), to jednak należy zauważyć, że przez większość historii badań nad kwestiami bezpieczeństwa

tego typu podmiotem rozważań było w głównej mierze jedynie państwo, a więc zinstytucjonalizowana forma społeczna (Jarmoszko 2015, s. 41-42).

To właśnie w korelacji tych trzech wyżej wskazanych pojęć – bezpieczeństwa, zagrożenia oraz państwa, można doszukać się początków tworzenia się dychotomii uwzględniającej podział na aspekty wewnętrzne i zewnętrzne. Stało się to za sprawą ostatniego z wymienionych wyżej pojęć, a więc państwa, bowiem podmiot ten w ramach swojej definicji składa się między innymi z elementu, jakim jest terytorium (Zalewski 2010, s. 121). Tym samym podział stworzony na podstawie wskazanego elementu, odróżniający problematykę wewnętrzną podmiotu (funkcjonującego w ramach terytorium państwa) oraz jego zewnętrzne aspekty (funkcjonujące poza jego terytorium) stał się podstawą klasyfikowania różnych kategorii występujących w ramach funkcjonowania państwa, a tym również kategorii zagrożeń (Kitler 2011, s. 60).

Wskazane wyżej pojęcie zagrożeń nie było jednak jedną kategorią w ramach badań nad bezpieczeństwem, które doczekało się tego typu klasyfikacji. Warto zwrócić bowiem uwagę również na dychotomiczny podział samej polityki bezpieczeństwa (Ścibiorek, Wiśniewski, Kuc, Dawidczyk 2017, s. 104), a więc działań podejmowanych w celu zapewnienia bezpieczeństwa podmiotowi (Załęski 2013, s. 41). Skoro bowiem podstawą bezpieczeństwa był brak występowania zagrożeń oddziałujących na dany podmiot, to podmiot ten za pomocą działań podejmowanych w ramach polityki bezpieczeństwa zwalczał pojawiające się zagrożenia. Jeśli więc zagrożenie mogło pojawić się w ramach państwa (wewnętrzne) lub też poza nim (zewnętrzne), to również działania podejmowane w celu zwalczania zagrożeń mogły dzielić się na obie te formy.

Powyżej zaprezentowany wpływ podziału zagrożeń i polityki bezpieczeństwa na pojawienie się kategorii bezpieczeństwa wewnętrznego oraz nierozzerwalnie związanego z nim bezpieczeństwa zewnętrznego można zauważyć również na podstawie funkcjonujących w literaturze sposobów definiowania tych kategorii bezpieczeństwa. Warto w tym miejscu odwołać się chociażby do stworzonej pod redakcją Andrzeja Misiuka *Encyklopedii bezpieczeństwa wewnętrznego*, w której to wyraźnie definicja między innymi bezpieczeństwa zewnętrznego odwołuje się do aspektów związanych z prezentowanym w tej części artykułu podziałem zagrożeń oraz polityki bezpieczeństwa (Gierszewski 2021, <https://encyklopedia.wnpism.uw.edu.pl/>).

Ostatecznie należy wskazać, że za uwarunkowanie, które zapoczątkowało nardziny sformułowania pojęcia bezpieczeństwo wewnętrzne należy uznać zmianę, jaka nastąpiła w badaniach nad zagadnieniem bezpieczeństwa w drugiej połowie XX wieku (Ścibiorek 2016, s. 218). Wcześniej bowiem, jak zostało to zaprezentowane wyżej, ciężar badań skupiał się przede wszystkim na kategorii zagrożeń, nie zaś samym zjawisku, jakim jest bezpieczeństwo. Wraz więc z przeniesieniem fundamentu badań na pojęcie bezpieczeństwo naukowcy, zauważając, że dotychczas różne kategorie związane z nim posiadały swój wewnętrzny oraz zewnętrzny aspekt,

na podstawie analogii przenieśli wskazaną dychotomię również na zjawisko bezpieczeństwa, tworząc jego podział na bezpieczeństwo wewnętrzne oraz zewnętrzne (Skwarek 2016, s. 140).

Poprawność dychotomii oraz możliwy sposób rozumienia bezpieczeństwa wewnętrznego państwa

Odkrycie źródła powstania współcześnie funkcjonującego pojęcia bezpieczeństwo wewnętrzne państwa uwidocznilo podstawową trudność z nim związaną. Dotyczy ona kwestii poprawności przeniesienia dychotomii (podziału na aspekt wewnętrzny i zewnętrzny) właściwej kategoriom zagrożeń oraz polityki bezpieczeństwa na samo bezpieczeństwo, szczególnie rozumiane z perspektywy podmiotu, jakim jest państwo. Chcąc więc potwierdzić lub zakwestionować słuszność wskazanej z pierwszej części niniejszego artykułu analogii koniecznym będzie odwołanie się do sposobu definiowania zarówno bezpieczeństwa, jak również samego państwa.

Rozpoczynając więc rozważania nad pierwszym z wyżej wymienionych pojęć należy zaznaczyć, że bezpieczeństwo jest terminem, pod którym kryje się zjawisko abstrakcyjne (Stańczyk 2017, s. 151), a więc takie, które nie posiada formy materialnej. Oznacza to, że chcąc badać je w sposób szczegółowy, tak jak zostało to już zaznaczone w pierwszej części artykułu, musi być ono związane z jakimś podmiotem, przez pryzmat którego będzie ono postrzegane (Stańczyk, 2017, 200-202). W przypadku niniejszych rozważań podmiotem tym jest państwo, będące jedną ze zinstytucjonalizowanych form społecznych (Jarmoszko 2015, s. 41-42).

Opierając się więc na podstawowej definicji bezpieczeństwa oraz umieszczając w jej ramach podmiot niniejszych rozważań można powiedzieć, że bezpieczeństwo państwa to jego „pewność (...) przetrwania (...) oraz rozwoju” (Zięba, 2008, s. 16). Zgodnie zaś ze słowami Jerzego Stańczyka pierwsza ze wskazanych w definicji kategorii, a więc przerwanie, posiada wymiar nadrzędny w stosunku do drugiej kategorii, jaką jest rozwój (Stańczyk 1996, s. 19). Dzieje się tak, bowiem podmiot bezpieczeństwa, niezależnie od swojej formy, w pierwszej kolejności musi istnieć, aby móc się rozwijać. Spostrzeżenie to prowadzi do sformułowania bardzo ważnego pytania. O ile bowiem przetrwanie w stosunku do organizmów żywych oznacza zachowanie przez nie swoich życiowych funkcji (Stańczyk 1996, s. 19), o tyle w stosunku do zinstytucjonalizowanych form społecznych, takich jak państwo, rozumienie w taki sposób kategorii przetrwania nie będzie już właściwe, bowiem sam ten podmiot, jako całość, nie jest organizmem żywym. Koniecznym w takiej sytuacji staje się znalezienie odpowiedzi na pytanie, kiedy państwo jako podmiot bezpieczeństwa nie będzie mogło przetrwać? Opierając się na definicji terminu państwo, można powiedzieć, że podmiot ten przestaje istnieć wraz z utratą elementów, które go tworzą. Bazując więc na definicji Georga Jelinka, należy wskazać, że jedynie podmiot, który posiada

swoje terytorium wraz z zamieszkującą je ludnością oraz posiadający suwerenną władzę może być nomenklaturalnie nazywany państwem (Zalewski 2010, s. 121). Tym samym wraz z utratą jakiegokolwiek z tych trzech elementów przestaje istnieć, a tym samym pierwsze z kryteriów bezpieczeństwa (przetrwanie) nie zostanie spełnione. Można więc zauważyć, że dopiero zachowanie trzech elementów definiujących państwo będzie stwarzało warunki do jego dalszego rozwoju.

Wskazany wyżej sposób rozpatrywania bezpieczeństwa państwa jest bardzo ważny. Prezentuje bowiem wyraźnie te obszary, które państwo musi chronić, aby zachować swoje bezpieczeństwo. Dopiero posiadając w taki sposób określone obszary bezpieczeństwa państwa można przejść do odpowiedzi na kluczowe w ramach tej części artykułu pytanie o możliwość dychotomicznego podziału bezpieczeństwa państwa na zewnętrzne oraz wewnętrzne. Można tego dokonać w dwojaki sposób. Z jednej strony opierając się na atrybucie przynależności do państwa przedstawionych wyżej elementów, z drugiej (tak jak zostało to zaprezentowane na podstawie dychotomii zagrożeń) wskazując na identyfikator, jakim jest terytorium.

Z całą pewnością, w przypadku oparcia się na cesze przynależności do państwa obszarów bezpieczeństwa, należałoby uznać, że niemożliwym jest podział bezpieczeństwa na wewnętrzne oraz zewnętrzne. Skoro bowiem każdy element państwa, który chce on chronić jest immanentnie z nim związany, tym samym musi być on wewnętrzny. Tym samym brak możliwości określenia obszaru ochrony dla bezpieczeństwa zewnętrznego uniemożliwiałby wyznaczenia tego typu dychotomii.

Sytuacja ta ulega jednak zmianie, kiedy w ramach badań użyje się kryterium terytorium, a dokładnie jego granicy, oddzielającej obszary należące do państwa od obszarów jemu niepodlegających. Wtedy każdy element państwa, który chce on chronić może, w zależności od sytuacji oraz sposobu jego rozumienia, znaleźć się wewnątrz państwa lub też poza jego granicami. W przypadku kategorii władzy (rozumianej również w sposób podmiotowy) oraz społeczeństwa (składającego się z grup oraz indywidualnych jednostek) potwierdzenie tego nie jest trudne, bowiem ludzie, a więc istoty z natury mogące się poruszać, mogą też przekraczać granice państw. Obszar ich ochrony, wraz z przekroczeniem granicy państwa, należałby więc do bezpieczeństwa zewnętrznego, zaś ich ochrona na terytorium państwa kryłaby się w ramach problematyki bezpieczeństwa wewnętrznego. W przypadku elementu, jakim jest samo terytorium sytuacja ta nie jest jednak jednoznaczna. Odwołując się bowiem do samej logiki, skoro to właśnie kryterium terytorium należącego do danego państwa dzieli bezpieczeństwo na wewnętrzne oraz zewnętrzne, tym samym bezspornym powinno być, że element ten zawsze jest przynależny bezpieczeństwu wewnętrznemu. Istnieje jednak w ramach stosunków międzynarodowych chociażby teoria eksterytorialności, według to której część terytorium państwa zajmowanego przez placówkę dyplomatyczną innego państwa powinna stanowić część tegoż państwa (Cieplowska, Litwiszko 2013, s. 40). Chociaż teoria ta współcześnie jest krytykowana, to jednak należy zaznaczyć, że w takiej sytuacji rozumiane w ten sposób

terytorium państwa również można byłoby traktować jako część bezpieczeństwa zewnętrznego (problematyka związana z kwestią terytorium w bezpieczeństwie wewnętrznym, Rutkowski 2010, s. 66).

Kończąc rozważania tej części artykułu jej autor pragnie zwrócić uwagę na jeszcze jedną bardzo ważną kwestię. Pomimo wskazania powyżej, że identyfikator przynależności do państwa w sposób logiczny wyklucza możliwość podziału dycho-
tomicznego na wewnętrzne i zewnętrzne to jednak według autora tegoż artykułu istnieje jeszcze jeden obszar bezpieczeństwa państwa, który choć nie należy do jego definicyjnych atrybutów, może być uwzględniany w ramach jego bezpieczeń-
stwa (dokładnie bezpieczeństwa zewnętrznego). Państwo bowiem, chociaż samo w sobie nie jest istotą ludzką, to jednak jako forma społeczna składa się ono z takich jednostek. Zgodnie więc z teorią bezpieczeństwa człowieka (człowiek w porównaniu do innych organizmów żywych może kreować swoje własne bezpieczeństwo; Czaja 2008, s. 20), państwo może nie tylko działać instynktownie w celu osiągnięcia swojego własnego bezpieczeństwa, ale również (jeśli chce) może wyznaczyć inne obszary bezpieczeństwa, których zachowanie będzie ważne z jego perspektywy. Mowa tutaj o ochronie bezpieczeństwa innych podmiotów, w tym między innymi państw sojuszniczych lub organizacji międzynarodowych, do których dane państwo należy. Z jednej bowiem strony utrata przez te podmioty bezpieczeństwa nie musi wpłynąć na bezpieczeństwo tegoż państwa (podmioty te nie należą do atrybutów państwa). Z drugiej jednak strony, jeśli tylko państwo będzie traktowało ochronę innego podmiotu jako ważną część swojego własnego bezpieczeństwa to problematyka go dotycząca będzie mogła stanowić część bezpieczeństwa zewnętrznego państwa.

Sposób definiowania bezpieczeństwa wewnętrznego państwa w literaturze

W poprzedniej części zaprezentowana została koncepcja sposobu rozumienia dwóch integralnych pojęć, a więc bezpieczeństwa wewnętrznego oraz zewnętrznego państwa, stworzona przez autora niniejszego artykułu. W ostatniej części podjęta zostanie próba porównania powyżej zaprezentowanego podejścia z poglądami badaczy mieszczącymi się w ramach literatury przedmiotu poprzez analizę stworzonych przez nich definicji bezpieczeństwa wewnętrznego oraz nierozzerwalnie związanego z nim bezpieczeństwa zewnętrznego.

Rozpoczynając rozważania dotyczące powyższych kwestii, na samym początku koniecznym jest ustalenie, na jakiej podstawie naukowcy rozróżniają badaną w ramach tegoż artykułu dychotomię bezpieczeństwa państwa. Analizując literaturę przedmiotu można zauważyć, że większość badaczy, tak jak sam autor niniejszego artykułu, za podstawową kategorię pozwalającą rozróżnić oba te rodzaje bezpieczeństwa uznaje element państwa, jakim jest terytorium (Piekarski 2013, s. 29; Kitler

2011, s. 61; Skwarek 2016, s. 140). Dodatkowo można zauważyć, że naukowcy rozpoczynając rozważania związane z tym typem klasyfikacji bezpieczeństwa państwa bardzo często nawiązują na samym początku do podziału zagrożeń na wewnętrzne i zewnętrzne, dopiero następnie zaś przechodzą do rozważań właściwych. Tezą zaś płynącą z ich wnioskowania jest to, że jeśli zagrożenia można podzielić na zewnętrzne i wewnętrzne, to również działania skierowane przeciwko nim powinny dzielić się na takie dwa obszary, to z kolei prowadzi do wystąpienia podziału na bezpieczeństwo wewnętrzne i zewnętrzne (Skwarek 2016, s. 139).

W powyższej tezie można znaleźć jednak pewien błąd, który nie pozwala jej w pełni zaakceptować. Wskazane przez Autora tej tezy działania skierowane w stronę zagrożeń, a więc takie, które powinny zapewnić bezpieczeństwo podmiotowi nie są równoznaczne z samą kategorią bezpieczeństwa. Działania, o których pisał Autor są polityką bezpieczeństwa państwa. Innymi słowy, w powyższej tezie zostało uwidocznione, że skoro zagrożenia dzielą się na wewnętrzne i zewnętrzne, to również działania (polityka bezpieczeństwa) powinna dzielić się na takie kategorie. Nie zostało więc uwidocznione, dlaczego również bezpieczeństwo samo w sobie powinno posiadać tego typu dychotomię.

Powyższego rodzaju błędnych założeń w literaturze przedmiotu można znaleźć więcej. Inna teza, jaką znalazł autor niniejszego artykułu, związana z uwidocznieniem możliwego podziału bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego brzmi, że skoro każdy podmiot posiada swój własny stan wewnętrzny, jak również swoje otoczenie (aspekt zewnętrzny), które na niego wpływa to bezpieczeństwo musi opierać się na tych dwóch wyżej wymienionych wymiarach (Kitler 2011, s. 59-60). W tym przypadku Autor powyższej tezy również nie oparł się na samej kategorii bezpieczeństwa, ale nawiązał do pojęcia uwarunkowań bezpieczeństwa, które faktycznie – jak udowodnił – mogą dzielić się na wewnętrzne i zewnętrzne.

Ostatnim, według autora niniejszego artykułu, błędnym założeniem dotyczącym podziału bezpieczeństwa na wewnętrzne i zewnętrzne jest postawienie tezy, że w przypadku tych dwóch rodzajów bezpieczeństwa to nie obszar ochrony powinien odróżniać je od siebie, (bowiem według Autora tej tezy obszary te są wspólne), ale inny rodzaj podmiotu, który na bezpieczeństwo wewnętrzne i zewnętrzne może wpłynąć (Kitler 2011, s. 63). Według autora niniejszego artykułu założenie to podważa samą istotę kategorii bezpieczeństwa. Wokół bezpieczeństwa bowiem istnieje wiele różnych pojęć. Są to: zagrożenia, wyzwania, szanse, uwarunkowania czy polityka bezpieczeństwa. To właśnie one są związane (w zależności od definicji każdej z nich) z wpływem na bezpieczeństwo czy też z działaniami podejmowanymi w celu zachowania go. Sama zaś kategoria bezpieczeństwa wskazuje przede wszystkim na podmiot ochrony i przynależny jej przedmiot (Stańczyk 2017, s. 202). Jest to istota kategorii, jaką jest bezpieczeństwo. Tym samym założenie, że to nie obszar ochrony powinien odróżniać pojęcia bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego należy uznać za błędne.

Po uwidocznieniu podstawowych trudności, związanych ze znalezieniem w literaturze odpowiedzi na pytanie związane z możliwością podziału bezpieczeństwa państwa na dwie kategorie, można przejść następnie do sposobu postrzegania przez badaczy samych definicji bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego. Rozpoczynając więc od pierwszego z wymienionych pojęć, analizując prace badawcze, można dostrzec dwa sposoby definiowania.

Pierwszy typ definicji bezpieczeństwa wewnętrznego państwa każe rozumieć to pojęcie jako stan, w którym elementy stabilności, równowagi, harmonii wewnątrz państwa są zachowane (Ścibiorek, Wiśniewski, Kuc, Dawidczyk 2017, s. 45 i 105; Zalewski, 2000, s. 70; Fehler 2012, s. 32). Dodatkowo definicje te często wskazują, że ochrona tegoż rodzaju bezpieczeństwa powinna skupiać się na czynnikach wewnątrzpaństwowych (Kitler 2011, s. 62). Postrzeganie bezpieczeństwa wewnętrznego w wyżej wymieniony sposób powoduje pewne trudności. Po pierwsze, nie określa konkretnego obszaru ochrony wnętrza państwa. Po drugie, jest trudne do zweryfikowania, bowiem nie wskazuje jak należy rozumieć pojęcia stabilność, harmonijność czy równowaga. Po trzecie, biorąc pod uwagę, że bezpieczeństwo wewnętrzne jest nierozzerwalnie związane z bezpieczeństwem zewnętrznym, należałoby analogicznie to drugie pojęcie postrzegać jako stan stabilności, harmonijności czy równowagi zewnętrznej. Stan zewnętrzny zaś nie odwołuje się jednak już do samego podmiotu bezpieczeństwa, lecz do jego otoczenia, tym samym określając bardziej uwarunkowania zewnętrzne niż samo bezpieczeństwo.

Drugi rodzaj definicji odwołuje się natomiast do wymienienia tzw. wnętrza bezpieczeństwa, a więc wyróżnienia tych elementów, które na niego się składają. W zależności od definicji bezpieczeństwa wewnętrznego badacze wskazują na następujące obszary, którym należy zapewnić bezpieczeństwo. Są to: ustroj (porządek) konstytucyjny (Skwarek 2016, s. 138-139) lub bezpieczeństwo ustrojowe (konstytucyjne), porządek wewnętrzny i spokój, interesy publiczne społeczeństwa i jednostek (Skwarek 2016, s. 139), życie i zdrowie obywateli, majątek narodowy, bezpieczeństwo publiczne, bezpieczeństwo powszechne (Skwarek 2016, s. 142; Wiśniewski, Zalewski, Podleś, Kozłowska 2004, s. 14), pokój społeczny, bezpieczeństwo personalne (Fehler 2012, s. 32), ochrona urzędów państwowych i przedstawicielstw obcych państw (Fehler 2012, s. 32; Pikulski 1996, s. 18).

Nie skupiając się w ramach tegoż artykułu na samym sposobie definiowania powyżej wskazanych pojęć, jak również na kwestiach nomenklaturalnych, należy podkreślić, że skoro bezpieczeństwo wewnętrzne powstało na podstawie podziału bezpieczeństwa państwa, jako kategorii całościowej, musi posiadać ona swoją kategorię przeciwną (wykluczającą), w której to będzie znajdowała się problematyka bezpieczeństwa państwa, nienależąca do kategorii bezpieczeństwa wewnętrznego. Tym samym wydaje się, że najważniejszym zadaniem, które powinno być zrealizowane w ramach tegoż artykułu jest pokazanie sposobu definiowania w literaturze bezpieczeństwa zewnętrznego.

W tym momencie uwidacznia się największa trudność związana z definiowaniem bezpieczeństwa wewnętrznego. Dzieje się tak, bowiem bezpieczeństwo zewnętrzne w literaturze przedmiotu najczęściej określane jest w kontekście braku zagrożeń zewnętrznych (Ścibiorek, Wiśniewski, Kuc, Dawidczyk 2017, s. 45). Innymi słowy, definicje te nie pokazują obszaru bezpieczeństwa, który podmiot chce chronić. Istnieją również definicje bezpieczeństwa zewnętrznego, które wskazują na obszar ochrony, a jest nim ochrona granic (a więc terytorium) danego państwa (najczęściej osiągnana za pomocą potencjału militarnego) (Skwarek 2016, s. 138-139).

Definiowanie bezpieczeństwa zewnętrznego w obu powyższych przypadkach może budzić jednak poważne zastrzeżenia. Z jednej bowiem strony, jak zostało to już wskazane wyżej, bezpieczeństwo, aby być definiowane, musi posiadać obszar ochrony. Tym samym uzależnienie bezpieczeństwa zewnętrznego jedynie od zagrożeń zewnętrznych nie wskazuje, jaki obszar podmiot ten chce chronić. Dodatkowo należy zaznaczyć, że zagrożenia zewnętrzne mogą naturalnie wpływać również na wewnętrzne aspekty państwa (choćby na możliwość funkcjonowania władzy), a tym samym określenie pojęcia zagrożeń zewnętrznych nie jest charakterystyczne tylko dla jednego rodzaju bezpieczeństwa. Z drugiej zaś strony, definiowanie bezpieczeństwa zewnętrznego, wskazujące jako obszar ochrony terytorium, stanowi podstawowe zaprzeczenie identyfikatora, na podstawie którego powstała kategoria bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego. Dzieje się tak bowiem to właśnie granica terytorium rozdziela aspekty wewnętrzne i zewnętrzne. Skoro więc terytorium należy do państwa, to kwestia jego ochrony (oprócz wyjątkowej sytuacji wskazanej w drugiej części tegoż artykułu) musi znajdować się w sferze wewnętrznej bezpieczeństwa.

Wnioski

Funkcjonujące współcześnie zarówno w ramach nauk o bezpieczeństwie, jak również ustawodawstwie pojęcie bezpieczeństwo wewnętrzne (państwa) zostało stworzone na podstawie analogii zaczerpniętej z dychotomicznego podziału takich kategorii badawczych jak zagrożenia oraz polityka bezpieczeństwa na aspekty wewnętrzne i zewnętrzne. Przeprowadzona w ramach tegoż artykułu analiza poprawności powyżej wskazanej analogii wykazała dwa kluczowe wnioski. Po pierwsze, próba stworzenia przez autora niniejszego artykułu koncepcji postrzegania bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego potwierdziła, że wraz z wyznaczeniem dla podmiotu, jakim jest państwo, trzech obszarów bezpieczeństwa (terytorium, władzy i społeczeństwa) oraz w oparciu o identyfikator podziału, jakim jest terytorium, tego typu dychotomia jest możliwa. Dodatkowo zwrócono również uwagę, że terytorium nie musi być jedynym parametrem dokonującym rozdzielenia bezpieczeństwa państwa na wewnętrzne i zewnętrzne. Innym tego typu atrybutem może być przynależność

do państwa, za pomocą którego obszary ochrony państwa niewchodzące w jego definicyjne ramy mogą być zlokalizowane w ramach bezpieczeństwa zewnętrznego. Drugim wnioskiem płynącym z przeprowadzonej analizy jest teza, że – biorąc pod uwagę zaprezentowany w artykule stan badań nad kategorią bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego w naukach o bezpieczeństwie – przeprowadzona przez badaczy i wskazana wyżej analogia przeniesienia dychotomii zagrożeń i polityki bezpieczeństwa na samą kategorię bezpieczeństwa dokonała się w sposób intuicyjny, bez głębszego rozważania możliwości jej zastosowania. Skutkiem tego w literaturze przedmiotu można znaleźć dość liczne błędy związane z argumentacją konieczności stworzenia podziału na bezpieczeństwo wewnętrzne i zewnętrzne, jak również z brakiem akceptowanej definicji bezpieczeństwa zewnętrznego, która z natury dychotomii wyklucza akceptację również definicji bezpieczeństwa wewnętrznego.

BIBLIOGRAFIA

- [1] Ciepłowska A., Litwiszko P., 2013. Podstawy teoretyczno-prawne sprawowania materialnej i procesowej jurysdykcji karnej na terytorium placówek zagranicznych. Wojskowy Przegląd Prawniczy, s. 39-62.
- [2] Czaja J., 2008. Kulturowe czynniki bezpieczeństwa. Kraków: Wyd. Krakowskie Towarzystwo Edukacyjne: Oficyna Wydawnicza AFM.
- [3] Dawidczyk A., Kuc, R. B., Ścibiorek Z., Wiśniewski B., 2017. Bezpieczeństwo wewnętrzne. Podręcznik akademicki. Toruń: Wyd. Adam Marszałek.
- [4] Gierszewski J., 2013. Bezpieczeństwo wewnętrzne. Zarys systemu. Warszawa: Wyd. Difin.
- [5] Gierszewski J., 2021. Bezpieczeństwo zewnętrzne [online]. W: Misiuk A., red. Encyklopedia bezpieczeństwa wewnętrznego. Dostępne pod adresem:
- [6] <https://encyklopedia.wnpism.uw.edu.pl/>. [Dostęp: 26.07.2021].
- [7] Fehler W., 2012. Bezpieczeństwo wewnętrzne współczesnej Polski. Aspekty teoretyczne i praktyczne. Warszawa: Wyd. Arte.
- [8] Jarmoszko S., 2015. Antropologia bezpieczeństwa. Siedlce: Wyd. Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach.
- [9] Kitler W., 2011. Bezpieczeństwo narodowe RP. Podstawowe kategorie. Uwarunkowania. System. Warszawa: Wyd. AON.
- [10] Kozłowska K., Podleś D., Wiśniewski B., Zalewski S., 2004. Bezpieczeństwo wewnętrzne Rzeczypospolitej Polskiej. Warszawa: Wyd. AON.
- [11] Nowak E., Nowak M., 2015. Zarys teorii bezpieczeństwa narodowego. Zarządzanie bezpieczeństwem. Warszawa: Wyd. Difin.
- [12] Piekarski M., 2013. Bezpieczeństwo wewnętrzne Polski w latach 1989–2013. Wybrane aspekty. Warszawa: Wyd. Grupa MEDIUM.
- [13] Pikulski S., 1996. Karnomaterialne i kryminologiczne aspekty bezpieczeństwa państwa. Warszawa: Wyd. Urzędu Ochrony Państwa.
- [14] Polcikiewicz Z., 2012. Teoria bezpieczeństwa. Wrocław: Wyd. Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Łądowych.
- [15] Rutkowski C., 2010. Bezpieczeństwo wewnętrzne: tożsamość kierowanie zarządzanie. Warszawa: Wyd. Wyższej Szkoły Zarządzania i Prawa.

- [16] Skwarek Z., 2016. Zarys teorii systemów bezpieczeństwa wewnętrznego państwa. W: Gryz J., red., Zarys teorii bezpieczeństwa państwa. Warszawa: Wyd. AON, s. 129-154.
- [17] Stańczyk J., 1996. Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa. Warszawa: Wyd. Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk.
- [18] Stańczyk J., 2017. Formułowanie kategorii pojęciowej bezpieczeństwa. Poznań: Wyd. FNCE.
- [19] Ścibiorek Z., 2016. Tożsamość nauk o bezpieczeństwie. W: Ścibiorek Z., Zamiar Z., red. Teoretyczne i metodologiczne podstawy problemów z zakresu bezpieczeństwa. Toruń: Wyd. Adam Marszałek, s. 200-225.
- [20] Zalewski S., 2000. Bezpieczeństwo wewnętrzne RP w dobie członkostwa w NATO. W: Fehler W., Tymanowski J., red. Międzynarodowe i wewnętrzne aspekty członkostwa Polski w NATO. Toruń: Wyd. Adam Marszałek.
- [21] Zalewski S., 2010. Bezpieczeństwo polityczne państwa: studium funkcjonalności instytucji. Siedlce: Wyd. Akademii Podlaskiej.
- [22] Załęski K., 2013. Wstęp do polityki bezpieczeństwa. Dęblin: Wyd. Wyższa Szkoła Oficerska Sił Powietrznych.
- [23] Zięba R., 2008. Poziomnowojenny paradygmat bezpieczeństwa międzynarodowego. W: Zięba R., red. Bezpieczeństwo międzynarodowe po zimnej wojnie. Warszawa: Wyd. Akademickie i Profesjonalne, s. 15-42.